

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Harita Kullanımı *

Use of Map In The Social Studies Teaching Program and Textbooks

Süleyman DARAKÇI¹

Özet

Yeryüzünün tamamının ya da bir bölümünün belli bir oranda küçültülerek düzlem üzerine aktarılmış şekline harita denir. Bu çalışma ile Sosyal bilgiler öğretim programında harita kullanımı ile ilgili hangi kazanımlara yer verildiği, ders kitaplarına ve öğrenci çalışma kitaplarına bunların nasıl yansıtıldığı, hangi ünitelerde harita kullanımı ile ilgili konulara yer verildiği, hangi konularda ve ne şekilde haritaların kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada bir nitel araştırma yöntemi olan doküman inceleme yöntemi kullanılarak 2012-2013 öğretim yılında 4.-5.-6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ve 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde kullanılan öğretim programları, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının içerik analizleri yapılmaya çalışılmıştır. Bahsedilen öğretim programları incelenmiş, öğretim programlarında harita kullanımı ile ilgili hangi kazanımlara yer verildiği üzerinde durulmuş, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarındaki ünitelerde kullanılan haritaların hangi amaçlar için ve ne sıklıkla kullanıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Haritaların ünitelerdeki sayıları ve haritaların özellikleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Harita, Harita Kullanımı, Sosyal Bilgiler, Öğretim, Tasvir

Abstract

A map is a form of the whole or a part of earth by lessening in a certain extent to a plane. Whith this study in social studies cirriculum, which attainments have been reflected to text books and students workbooks, in which units the issues on using map have been given and how we use maps in units has been tried to determine.

In this study, document rewiew which is a method of qualitative research has been used. In 2012-2013 academic year, the cirriculum which is used in 4'th 5'th 6'th 7'th grades, social studies books and 8'th grade's workbooks, content analysis have been tried to determine. Mentioned cirriculum has been exemined and which attainments on the use of map have been given, for what purposes and how often maps have been used in units of textbook and student workbooks has been determined. The numbers of maps and map features have been emphasized, too.

Key Words: Map, Map Use, Social information, Education, Depicted

* Bu makale 9–11 Mayıs 2013 tarihlerinde Burdur Türkiye'de gerçekleştirilen 1. Uluslararası Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğrenci Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Yüksek lisans Öğrencisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, sdarakci@mynet.com

Giriş

Yeryüzünün tamamının yada bir bölümünün belli bir oranda küçültülerek bir ölçek kullanılarak düzlem üzerine aktarılmış şekline harita denir (Doğanay, 1997, s.177). Haritalarla dünyanın betimlenmesi insanlığın çok eski dönemlerden beri kullandığı bir yöntemdir. İnsanoğlu kendi üretemediği ve ihtiyaç duyduğu ürünleri başka alanlardan temin etme yoluna gitmiş gezip gördüğü yerleri, bilgi birikimini kendi nesline veya daha sonraki nesillere aktarabilmek için bu alanları değişik harita ve tasvirlerle anlatmaya çalışmış, kendi yaşadığı çevreyi de ifade edebilmek için haritalar ve tasvirler hazırlamıştır (Gümüşçü, 2010, s.76-77). Haritalar aynı zamanda birçok yazılı belgenin ve istatistiğin veremediği bilgileri bir arada ve kolaylıkla verebilen coğrafi tasvirlerdir. Dolayısıyla harita denilen bu tasvir biçimi nedensiz ve yararsız değildir (Lacoste, 2004, s.15).

Dünyanın neresinde olursa olsun insanlar her zaman yaşadıkları mekân hakkında bilgi edinmek istemişlerdir. Bu bağlamda yeryüzündeki farklı mekânlar hakkında bilgi edinmede en önemli kaynaklardan bir tanesi de haritalardır. Öğrencilerin farklı haritaları okuma becerilerini kazanmaları mekânların anlaşılması açısından da son derece önemlidir (Kızılcıaoğlu, 2007, s.342). Teknoloji çağı olan günümüzde araçlarımızda bulunan ve bizlere bir yerlere gitmemizde yardımcı olan yol haritaları, Navigasyon türü yöntemler bile harita okumayı veya en temel harita bilgisine sahip olmayı gerektirmektedir. Bu küçük örnek bile bizlere günümüzde artık harita becerilerine sahip bireylerin yetişmesi gerektiğini göstermektedir. Bunun için sosyal bilgiler dersindeki öğrenme ve öğretme faaliyetlerinde, coğrafi beceriler ve buna bağlı olarak ilköğretim öğrencilerinin harita becerileri kazanması önemlidir (Sönmez ve Aksoy, 2012, s.1906).

Günümüzde Türkiye’de eğitimin ilk başlarından itibaren tüm eğitim kurumlarımızda yapılandırmacı öğretim esas alınmaktadır. Bu öğretim yöntemi, bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasını esas almaktadır. Öğrenme sürecinin çevresel etkenlerin dolaysız bir ürünü olmadığına, içsel ve bilişsel bir süreç olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle öğretme, bilgiyi aktarmak değil "öğrenenin anlam çıkarmasını kolaylaştırmak" olarak ele alınmaktadır. Çağdaş anlayışa göre aktif bilgi işlemci olan öğrenenin gelişimine ancak bu şekilde katkıda bulunabiliriz. O halde Bu yöntemde örneğin; öğretmen bir haritada demiryollarını gösteren simgeyi tanıtacak, demir yollarının geçtiği şehirleri bulmak ise öğrenciye ait olacaktır. Böylece öğrencilerin kendi bilgi edinme çabalarını kendilerinin başlatması ve yönlendirmesi "bağımsız öğrenme", "yapılandırmacılık", "aktif öğrenme" ön plana çıkacaktır. Bu bağlamda denilebilir ki sosyal bilgiler öğretiminde harita ve atlaslar bilgiyi yapılandıracak öğrenci için, elinin altında ve sınıfında bulunması gereken en temel araçlardan birisi olmak durumundadır (Taşlı, Çelik ve Taşlı, 200, s.58).

Yukarıdaki birkaç örneklerden de anlaşılacağı gibi harita ve küre kullanım becerilerinin kazandırılması sosyal bilgiler programının amacına ulaşması bakımından önemlidir. Sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya ve tarih konularının öğrencinin mantığında bir mekâna oturtulması büyük ölçüde harita ve kürelerin kullanımı ile mümkündür. Harita ve küreler yerleri sembolize olarak temsil eden araçlardır. Bütün harita ve kürelerin ortak özellikleri vardır. Bunlardan bazıları; koordinatlar, renk ölçek ve haritada kullanılan sembollerini gösteren bir lejanta(işaretlerin ne anlama geldiğini gösterir tablo) sahip olmasıdır.

Harita ve küreleri okuma yeteneği geleneksel okumaya benzeyen birkaç alt becerinin bileşimini temsil eden becerilerin bir özetidir (Demircioğlu ve Akengin, 2012, s.206).

Sosyal Bilgiler öğretiminde harita kullanımı çocuğun keşfetme ve bütüncül algılama gibi becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır, bunun yanı sıra haritalar öğrencilerde kuşbakışı algılama yeteneğini de geliştirmektedir (Yaşar ve Gültekin, 2012, s.319). Yapılandırmacı anlayışın uygulandığı bir Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin harita kullanmaları daha da fazla teşvik edilmelidir (Yaşar ve Gültekin, 2012, s.320). Örneğin; öğrencilerin yaşadıkları il ve ilçelerini gösteren büyük ölçekli ve orta ölçekli haritaların kullanılması özellikle ölçek ve harita anahtarlarının bu haritaların üzerinde değerlendirilmesi öğrencilerin yaşadığı mekânı daha iyi tanımasına yardımcı olacaktır (Lacoste, 2004, s.39-43). Harita kullanımının öğretimi öğrencilerin yakın çevrelerini esas alacak şekilde yapıldığı zaman daha çok ilgi çekeceği düşünülmektedir (Demircioğlu ve Akengin, 2012, s.207).

Harita becerisi kuvvetli olan bireyler, kendileri ve toplumları için önemli roller üstlenebilirler. Çünkü neticede yaşanan tüm olaylar bir mekânda gerçekleşmektedir. Mekân hakkında bilgi edinmede, iyi düzeyde harita becerisine sahip olan bireyler diğer bireylerden daha başarılı olurlar (Bahar, Sayar ve Başbüyük, 2010, s.231-232). Öğrencilerin farklı haritaları okuma becerilerini kazanmaları, mekânların anlaşılması açısından son derece önemlidir. Harita mekânsal algılamayı artıracak en önemli araçtır. Öğrenci haritayı iyi okuyup kavarsa mekanla ilgili bilgileri daha iyi okuyup, analiz edecektir (Bahar ve diğ., 2010, s.232). Yapılan araştırmalar harita kullanımı ile öğrencilerin Coğrafya dersine olan ilgilerinin arttığını, öğrencilerin konuları daha iyi öğrendiklerini derslerde öğrencilerin harita kullanılmasını istediklerini ortaya koymuştur (Aksoy ve Ünlü, 2012, s.34-35). Bu sonuçları Sosyal Bilgiler dersi coğrafya ve tarih konuları için de genelleştirebilir.

Araştırmanın Amacı

Dünyanın neresinde olursa olsun insanlar her zaman yaşadıkları mekân hakkında bilgi edinmek istemişlerdir. Bu bağlamda yeryüzündeki farklı mekânlar hakkında bilgi edinmede en önemli kaynaklardan bir tanesi de haritalardır. Öğrencilerin farklı haritaları okuma becerilerini kazanmaları mekânların anlaşılması açısından da son derece önemlidir (Kızılcıaoğlu, 2007, s.342). Bu bakımdan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında harita kullanımına ne ölçüde yer verildiği, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında bunların nasıl işlendiği, örnek olarak hangi haritaların kullanıldığı tespit edilmek istenilmiştir. Bu araştırmanın amacı Sosyal bilgiler öğretim programında harita kullanımı ile ilgili hangi kazanımlara yer verildiği, ders kitaplarına ve öğrenci çalışma kitaplarına bunların nasıl yansıtıldığı, hangi ünitelerde harita kullanımı ile ilgili konulara yer verildiği, hangi konularda ve ne şekilde haritaların kullanıldığını tespit etmektir.

Bu doğrultuda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında harita kullanım durumu nasıldır?

- 2- 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında harita kullanım durumu nasıldır?
- 3- 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında harita kullanım durumu nasıldır?
- 4- 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında harita kullanım durumu nasıldır?
- 5- 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretim programı, ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında harita kullanım durumu nasıldır?

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Bu yöntemde araştırılmak istenen konuyla ilgili mevcut arşiv kayıtları, kitaplar, dergiler, biyografiler, günlükler, mektuplar, filmler, radyo ve televizyon programları gibi birbirinden farklı yazılı ve görsel materyaller incelenir (Kaymakçı ve Er, 2013, s.201). Bu çalışmada, araştırmanın amacına uygunluğu sebebiyle ve görsel, yazılı kaynakların incelenmesi yoluyla araştırma yapılacağı için doküman inceleme yöntemi seçilmiştir.

Veri Kaynağı

Araştırma kapsamında aşağıda yer alan veri kaynakları incelenmiştir. Örneklem olarak Milli Eğitim Bakanlığının hazırlattığı kitaplar incelenmiştir. Aynı sınıfların ders kitapları ile çalışma kitapları aynı yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Kitaplar bakanlık tarafından hazırlatıldığı için bakanlığın yaklaşımını direkt olarak göstermesi açısından bu kitaplar incelenmiştir.

MEB., (Milli Eğitim Bakanlığı), (2004), Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu

MEB., (2005), Sosyal Bilgiler Dersi (6-7. Sınıflar) Öğretim Programı

MEB., (2006), Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi 8. Sınıf Programı

MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı), (2012a), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 4, 1.kitap, Kaya, M. K., Dağ, Ö., Koçak, E., Yıldırım, T., Ünal, M., Devlet Kitapları.

MEB., (2012b), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 4, 2.kitap, Kaya, M. K., Dağ, Ö., Koçak, E., Yıldırım, T., Ünal, M., Devlet Kitapları.

MEB., (2012c), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 5, 1.kitap, Başol, S., Ünal, F., Azer, H., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Devlet Kitapları.

MEB., (2012d), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 5, 2.kitap, Başol, S., Ünal, F., Azer, H., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Devlet Kitapları.

MEB., (2012e), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6, Komisyon, Devlet Kitapları.

MEB., (2012f), İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 6, Komisyon, Devlet Kitapları.

MEB., (2012g), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7, Komisyon, Devlet Kitapları.

MEB., (2012h), İlköğretim Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı 7, Komisyon, Devlet Kitapları.

MEB., (2013ı), Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı 8, Başol, S., Yıldırım, T., Koyuncu, M., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Devlet Kitapları.

MEB., (2013i), Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Çalışma Kitabı 8, Başol, S. Yıldırım, T., Koyuncu, M., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Devlet Kitapları.

Verilerin Toplanması

Doküman inceleme yöntemi kullanılarak 2012-2013 öğretim yılında kullanılan Sosyal Bilgiler öğretim programları Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük dersi programları, Sosyal Bilgiler 4.-5.-6.ve 7. Sınıf ders kitapları, 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı ve öğrenci çalışma kitapları incelenmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

İçerik analizi, nitel araştırmalarda önemli bir veri analiz yöntemidir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde veriler derin bir işleme tabi tutulur. Bu amaçla toplanan verilerin, önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Şimşek, 2009, s.45). Öğretim programlarının incelemesi yapılırken sınıf ünite ve kazanımlar dikkate alınmıştır. Ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının incelenmesinde ise sınıf, ünite, kullanılan haritaların içeriği ve sayıları dikkate alınmış incelenen veriler ışığında tablolar oluşturulmuştur.

Bulgular

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Harita Kullanımı İle İlgili Kazanımlar

2012-2013 Öğretim yılında uygulanan Sosyal Bilgiler öğretim programında harita kullanımı ile ilgili coğrafi beceriler “Mekânı Algılama Becerisi” şeklinde, Sosyal Bilgiler dersine özgü bir beceri olarak ele alınmıştır. 4-5. Sınıflarda “Mekânı Algılama Becerisi” doğrudan verilecek bir beceri olarak 4. Sınıf “Yaşadığımız Yer” ünitesinde ve 5. Sınıf “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde verilmiştir (MEB, 2004). 6. Sınıflarda ise “Harita Okuma ve Atlas Kullanma” becerisi doğrudan verilecek bir beceri olarak “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde ele alınmıştır (MEB, 2005).

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Harita Kullanımı ile İlgili Kazanımlar

Sınıf-Ünite	Ünite Adı	Kazanım
4 - 3	Yaşadığımız yer	1. Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır. 2. Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur. 3. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.
5 - 3	Bölgemizi Tanıyalım	1. Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıır (MEB, 2004).
6 - 2	Yeryüzünde Yaşam	1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. 3. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'deki iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler öğretim programında harita becerilerine şu şekilde yer verilmiştir (Tablo 1): Sosyal bilgiler 4.sınıf “Yaşadığımız Yer” ünitesinde “1. Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır. 2. Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur. 3. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer” şeklinde kazanımlar oluşturulmuştur. 5. Sınıf “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde ise “Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıır” şeklinde harita ile ilgili bir kazanım bulunmaktadır (MEB, 2004). 6. Sınıf “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde “1. Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar. 3. Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye'deki iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Harita Kullanımı

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Tablo 2. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Harita Kullanımı (1. Kitap), (MEB,2012a)

Ünite	Ünite Adı	Kullanılan Haritalar	Harita Sayısı
3	Yaşadığımız Yer	Kroki	2
		1 günlük Türkiye Hava Durumu Haritası	1
		Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası	1

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabında (1. Kitap), ders kitabı bölümünde 3. Ünite olan “Yaşadığımız Yer” ünitesinde “Mekânı Algılama Becerisi” (MEB, 2004) doğrultusunda kroki ve taslak çizimler oluşturma, nesne veya olguları sembollerle ifade etme ve hazırlanmış krokilerden faydalanabilme (MEB, 2005) kazanımlarını sağlamak için “Krokinin Yaşamımızdaki Yeri” konusu ile ilgili olarak 2 adet örnek Kroki verilmiştir. “Hava Nasıl Oralarda” konusu ile ilgili olarak 1 günlük Türkiye Hava Durumu Haritası kullanılmıştır. Güvenli Yaşam konusu ile ilgili olarak Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası kullanılmıştır (Tablo 2). Öğrenci Çalışma Kitabında Mondros Ateşkes Anlaşmasından Sonra İşgal Edilen Yerler Haritası bulunmaktadır (MEB, 2012a, s.36).

Tablo 3. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında harita kullanımı (2. Kitap), (MEB,2012b)

Ünite	Ünite Adı	Kullanılan Haritalar	Harita Sayısı
7	İnsanlar ve Yönetim	Türkiye Dilsiz Haritası	1
		Dünya Siyasi Haritası	1
8	Uzaktaki Arkadaşlarım	Türkiye ve Komşuları Siyasi Haritası	1
		Ülke siyasi haritaları	6

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabında (2. Kitap), ders kitabı bölümünde de görüldüğü gibi 7. Ünite olan “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinde ve 8. Ünite olan “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitelerinde harita kullanılmıştır. “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinde dilsiz Türkiye haritası üzerinde T.B.M.M. küçük simge ile gösterilmiştir. “Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesinde ise “Dünya Turu” konusunda Dünya Siyasi Haritası kullanılmıştır. “Gezelim Görelim” konusu ile ilgili olarak ta örnek ülkelerin (Almanya, Avustralya, Japonya, Meksika, Nijer, Özbekistan) siyasi haritaları ve Dünya üzerindeki yerleri gösterilmiştir (Tablo 3). Öğrenci Çalışma Kitabında ise Türkiye ve Yakın Çevresi Siyasi Haritası (MEB, 2012b, s.123), Türk Cumhuriyetleri Haritası Bulunmaktadır (MEB, 2012b, s.123).

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Tablo 4. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Harita Kullanımı (1. Kitap), (MEB,2012c)

Ünite	Ünite Adı	Kullanılan Haritalar	Harita Sayısı
1	Haklarımı Öğreniyorum	Yerküre resmi	1
2	Adım Adım Türkiye	Türkiye'nin Tarihi ve Doğal Güzellikleri Haritası	1
3	Bölgemizi Tanıyalım	Türkiye Kabartma Haritası	1
		1 günlük Türkiye Hava Durumu Haritası	1
		Türkiye İklim Haritası	4
		Türkiye Nüfus Dağılışı Haritası	1
		Resimli Nüfus Haritası	7
		Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası	
4	Ürettiklerimiz	Türkiye Bölgelerinin Ekonomik Haritaları	7

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabında (1. Kitap), ders kitabı bölümünde sıklıkla harita kullanıldığı görülmektedir. İlk 4 ünite de harita kullanılmıştır. En fazla sayıda harita 3. Ünite olan "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesinde kullanılmıştır. 1. Ünite olan "Haklarımı Öğreniyorum" ünitesinde bir küre resmi kullanılmıştır. 2. Ünite olan "Adım Adım Türkiye" ünitesinde "Türkiye'nin Tarihi ve Doğal Güzellikleri Haritası" bulunmaktadır. Haritanın üzerinde küçük sembollerde dağılım yapılmıştır. 3. Ünite olan "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesinde "Haritaların Dili" konusunda 2 adet "Türkiye Fiziki Haritası" ile harita işaretlerinin anlamları üzerinde durulmuş Lejant gösterilmiştir. Bir "Türkiye Fiziki Kabartma Haritası" üzerinde yer şekillerinin haritalarda nasıl gösterildiği üzerinde durulmuştur. "İklim ve İnsan Faaliyetleri" konusu ile ilgili olarak 1 günlük "Türkiye Hava Durumu Haritası" ile "Türkiye İklim Tipleri" haritası kullanılmıştır. Türkiye'deki iklim tipleri haritalar üzerinde gösterilmiştir. "Yaşanacak Yerler" konusunda Türkiye'deki nüfus yoğunluğu "Türkiye Nüfus Dağılışı Haritası" ve resimli nüfus haritaları ile bölgeler bazında gösterilmiştir. "Ülkemizde Afetler" konusunda ise "Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası" ile ülkemizdeki deprem riskinin dağılımı yapılmıştır. 4. Ünite olan "Ürettiklerimiz" ünitesinde bütün bölgelerin haritaları, üzerinde o bölgede en yoğun olarak yapılan faaliyete göre ve Türkiye'deki önde olduğu ekonomik faaliyet koluna göre küçük simgelerle tarım ürünleri, madencilik, sanayi tesisleri, turizm zenginliği, madenler ve enerji kaynakları dağılım haritaları

ile gösterilmiştir(Tablo 4). Öğrenci Çalışma Kitabında Türkiye Siyasi Dilsiz Haritası (MEB, 2012c, s.25), Antalya İli Turizm Haritası (MEB, 2012c, s.39), Türkiye Dilsiz Kabartma Haritası (MEB, 2012c, s.42-43), Türkiye Dilsiz İklim Haritası (MEB, 2012c, s.46), Türkiye Coğrafi Bölgeler Resimli Nüfus Haritası (MEB, 2012c, s.48), Türkiye Dilsiz Bölgeler Haritası (MEB, 2012c, s.64-65) gibi haritalar kullanılmıştır.

Tablo 5. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Harita Kullanımı (2. Kitap), (MEB,2012d)

Ünite	Ünite Adı	Kullanılan Haritalar	Harita Sayısı
7	Bir Ülke Bir Bayrak	Türkiye ve Çevresi Dilsiz Siyasi Haritası	2
8	Hepimizin Dünyası	Dünya Fiziki Haritası	1
		Örnek ülkelerin siyasi haritaları	7
		Asya haritası	1

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabında (2. Kitap), ders kitabı bölümünde 7. ve 8. ünitelerde harita kullanılmıştır. 7. Ünite olan “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinde içinde Türk Bayrağı olan “Türkiye Haritası” ve “Türkiye Yakın Çevresi Dilsiz Siyasi Haritası” bulunmaktadır. 8. Ünite olan “Hepimizin Dünyası” ünitesinde “Dünya Çocukları” konusunda örnek ülkeler (Kanada, Şili, İspanya, Azerbaycan, Çin, Tanzanya, Endonezya) küçük ölçekli siyasi haritaları ile Dünya üzerindeki buldukları yer ile birlikte gösterilmiştir. “Asya Haritası” üzerinde İpek Demiryolu projesi gösterilmiştir. Ülkeler arası alışveriş konusunda ülkemizin ticaret yaptığı ülkeler küçük ölçekli “Dünya Siyasi Haritalarında” gösterilmiştir (Tablo 5). Öğrenci Çalışma Kitabında harita kullanılmamıştır.

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Tablo 6. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Harita Kullanımı. (MEB.2012e)

Ünite	Ünite Adı	Kullanılan Haritalar	Harita Sayısı
2	Yeryüzünde Yaşam	Küre Şeklinde Dünya Haritası	5
		Dünya Kıtalar Haritası	1
		Değişik ölçekli haritalar	3
		Dünya İklim Bölgeleri Haritası	1
		Türkiye İklim Haritası	1
		Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları Haritası	1
		Anadolu Mezopotamya Ticaret Yolu Haritası	1
		Kral Yolu Haritası	1
3	İpek Yolunda Türkler	Orta Asya Fiziki Haritası	1
		Asya Hun Devleti Haritası	1
		Kavimler Göçü Haritası	1
		Uygur Devleti Haritası	1

		İpek Yolu Haritası	1
		İslamiyet'in Yayılışı Haritası	1
		Karahanlı Devleti Haritası	1
		Kaşgarlı Mahmut'un Dünya Haritası	1
		Gazneli Devleti Haritası	1
		Büyük Selçuklu Devleti Haritası	1
4	Ülkemizin Kaynakları	Türkiye Tarım Haritası	1
		Türkiye Fiziki Haritası	1
		Türkiye Madenler Haritası	1
5	Ülkemiz ve Dünya	Ortadoğu Siyasi Haritası	1
		Dünya Nüfus Yoğunluğu Haritası	1
		Dünya Ekonomik Faaliyetler Haritası	1
		Türkiye'nin en Çok Ticaret Yaptığı	1
		Ülkeler Haritası	
		Türkiye Gümrük Kapıları Haritası	1

Tablo 6'te görüldüğü gibi 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında önemli oranda harita kullanılmıştır özellikle 1. Dönem konuları işlenirken sık sık harita kullanılmıştır. 2. Ünite olan "Yeryüzünde Yaşam" ünitesinde "Dünya Bir Kâğıda Nasıl Sığar" konusunda "Harita Okuma ve Atlas Kullanma" becerisi (MEB, 2005) kazandırmak için konu ile ilgili kıtalar haritası, ölçek farklarını göstermek için değişik ölçeklerde haritalar ve küreler kullanılmıştır. Ölçek ve değişen ayrıntılar, harita çeşitlerini tanıma, harita üzerinde verilen bilgiyi okuma-anlama ve yeni bilgiler aktarma becerileri kazandırılmaya çalışılmıştır (MEB, 2005). Paralel ve meridyenlerin gösterildiği küreler kullanılmıştır. İklimlerle ilgili olarak Dünya ve Türkiye iklim tipleri haritaları kullanılmıştır. Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıkları haritalarla gösterilmiştir. 3. Ünite olan "İpek Yolunda Türkler" ünitesinde "İlk Türk Devletleri" konusunda ilk Türk Devletleri'nin bazılarının (Asya Hun Devleti, Uygur Devleti) siyasi haritaları, "İpek Yolu Haritası" "İslamiyet'in Doğuşu ve Yayılışı Haritası", ilk Türk İslam Devletleri'nin (Karahanlı Devleti, Gazneli Devleti, Büyük Selçuklu Devleti) siyasi haritaları ve değişik dağılım haritaları kullanılmıştır. 4. Ünite olan "Ülkemizin Kaynakları" ünitesinde Türkiye Haritası üzerinde tarım ürünleri küçük sembollerle gösterilmiş tarım haritası oluşturulmuştur. "Türkiye Fiziki Haritası" üzerinde ülkemizdeki sıcak su kaynakları gösterilmiştir. Ayrıca "Türkiye Madenler Haritası" bulunmaktadır. 5. Ünite olan "Ülkemiz ve Dünya" ünitesinde ülkemizin önemi, farklı ölçekli iki siyasi harita üzerinde gösterilmiş, "Dünya Nüfus Yoğunluğu Haritası" "Dünya Ekonomik Faaliyetler Haritası" "Türkiye'nin En Çok Ticaret Yaptığı Ülkeler Haritası" "Türkiye Gümrük Kapıları Haritası" bulunmaktadır.

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabında ise 2. Ünite olan "Yeryüzünde Yaşam" ünitesinde farklı ölçekli 4 harita ile ölçek farklılıkları, ya da farklı ölçekler üzerinde durulmuştur (MEB.2012f s.25). "Türkiye Siyasi Haritası" ve küre haritası ile konum belirleme paralel meridyen konuları işlenmiştir (MEB.2012f s.26). "Türkiye İklim Haritası (MEB, 2012f s.29)" Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları ile ilgili dilsiz harita aynı ünite de kullanılmıştır (MEB, 2012f s.40-41). 3. Ünite olan "İpek Yolunda Türkler"

ünitesinde “İslamiyet’in Yayılışı Dilsiz Haritası” kullanılmıştır (MEB, 2012f s.57). 4. Ünite olan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde “Türkiye Sanayi Tesisleri Haritası” kullanılmıştır (MEB.2012f s.74). 5. Ünite olan “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde “Dünya Dilsiz Haritası (MEB.2012f s.88)” “Türkiye ve Yakın çevresi Enerji Nakil Hatları Haritası (MEB.2012f s.89)” bazı ülkelerin siyasi haritaları (MEB.2012f s.89-91) “Türk Dünyası Haritası (MEB, 2012f s.94)” ve “Afrika Madenleri Haritası” kullanılmıştır (MEB, 2012f, s.100).

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Tablo 7. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Harita Kullanımı. (MEB.2012g)

Ünite	Ünite Adı	Kullanılan Haritalar	Harita Sayısı
1	İletişim ve İnsan İlişkileri	Dünya Fiziki Haritası	1
2	Ülkemizde Nüfus	Türkiye Nüfus Haritası	1
3	Türk Tarihinde Yolculuk	Orta Asya'dan Anadolu'ya göç Haritası	1
		Malazgirt Savaşı Haritası	1
		Anadolu'da İlk Türk Devleti Ve Beylikler Haritası	1
		Miryokefalon Savaşı Haritası	1
		Anadolu Beylikleri Haritası	1
		Osmanlı Beyliği Haritası	1
		Orhan Bey Dönemi Osmanlı Devleti Haritası	1
		15. Yüzyıl Osmanlı Devleti Haritası	1
		Osmanlı Devleti Kuruluş ve Yükseliş Haritası	1
		17. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu Haritası	1
5	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Kral Yolu Haritası	1
		İpek Ve Baharat Yolu Haritası	1
		Coğrafi Keşifler Haritası	1
		Boğazlar ve Süveyş Kanalı Haritası	1
7	Ülkeler Arası Köprüler	Birinci Dünya savaşı Öncesi Avrupa Devletleri Haritası	1
		20. Yüzyıl Başında Osmanlı İmparatorluğu Haritası	1
		Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşında Savaştığı Cepheler Haritası	1
		Çanakkale Cephesi Haritası	1
		1. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa Devletleri Haritası	1

7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında önemli oranda harita kullanılmıştır. 1.- 2.- 3.- 5. ve 7. Ünitelerde haritalar kullanılmıştır. İşlenen konularla ilgili sık sık dağılım haritaları kullanılarak konular görselleştirmeye çalışılmıştır. 1. Dönem konuları işlenirken daha çok harita kullanılmıştır. 1. Ünite olan “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde küre şekilli “Dünya Fiziki Haritası” kullanılmıştır. 2. Ünite olan “Ülkemizde Nüfus” ünitesinde “Türkiye Nüfus Haritası” ile ülkemiz nüfusunun alansal dağılışı gösterilmiştir. 3. Ünite olan “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde Türklerin Orta Asya’dan geliş yolu, Malazgirt Miryokefalon Savaşları’nın olduğu yerler, Anadolu Beylikleri, Osmanlı Devleti’nin kuruluş ve yükselme dönemi, duraklama dönemi siyasi haritalarla anlatılmıştır. Değerlendirme kısmında yine Osmanlı sınırlarını gösteren dilsiz harita kullanılmıştır.

5. Ünite olan “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde Kral Yolu, İpek ve Baharat Yolları, Coğrafi Keşifler ve yakın çevremizdeki boğazlar haritalarla gösterilmiştir. 6. Ünite olan “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde küre üzerinde haberleşme gösterilmiştir. 7. Ünite olan “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde “1900’lü Yıllar Osmanlı Devleti ve Avrupa Devletleri Haritası” “1. Dünya Savaşı’nda Osmanlı Devleti’nin Savaştığı Cepheler Haritası” “Çanakkale Savaşı Haritası” “1. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa Devletleri Haritası” kullanılmıştır (Tablo 7). Öğrenci Çalışma Kitabında ise “Anadolu Beylikleri Dilsiz Haritası (MEB, 2012h, s.40)” “Osmanlı Kuruluş Dönemi Dilsiz Haritası (MEB, 2012h, s.41)”, “Osmanlı İmparatorluğu Haritası” bulunmaktadır (MEB, 2012h, s.43).

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi Atatürkçülük Dersi

Tablo 8. 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi Atatürkçülük Ders Kitabında Harita Kullanımı. (MEB.2012i)

Ünite	Ünite Adı	Kullanılan Haritalar	Harita Sayısı
1	Bir Kahraman Doğuyor	1699-1912 Tarihleri arasında Osmanlı Devleti Haritası	1
		Atatürk’ün Savaştığı Cepheler Haritası	1
		İtilaf Devletlerinin Gelibolu Yarımadasına Taarruz Planı	1
2	Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler	1900 Yılında Dünya Haritası	1
		1.Dünya Savaşında Osmanlı Topraklarında Açılan Cepheler H.	1
		Mondros Ateşkes Anlaşmasından Sonra İşgal Edilen Yerler H.	1
		1900 Yılında Osmanlı Devleti Demiryolları Haritası	1
3	Ya İstiklal Ya Ölüm!	Sevr Antlaşmasına Göre Osmanlı Devleti Haritası	1
		Milli Mücadelede Cepheler Haritası	1
		Güney Cephesi Savaşları Haritası	1
		Batı Cephesi Haritası	1

		1.İnönü Savaşı Haritası	1
		2.İnönü Savaşı Haritası	1
		Eskişehir-Kütahya Savaşları Haritası	1
		Sakarya Savaşı Haritası	1
		Büyük Taarruzu Gösteren Kroki	1
6	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk'ün Ölümü	Lozan Barış Antlaşması'ndan Sonra Türkiye ve Komşuları Haritası	1
7	Atatürk'ten Sonra Türkiye: 2.Dünya Savaşı ve Sonrası	Ortadoğu Dilsiz Haritası	1
		Avrasya Haritası	1
		Karadeniz Ekonomik İşbirliği Haritası	1
		Ortadoğu Petrol Haritası	1
		Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı Haritası	1
		Günümüzde Avrupa Birliği Ülkeleri Haritası	1

8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi Atatürkçülük Ders Kitabında önemli oranda harita kullanılmıştır. Birinci dönem konularında daha çok harita kullanıldığı yine görülmektedir. 7 ünitenin 5 tanesinde önemli sayıda harita kullanılmıştır. 1. Ünite olan “Bir Kahraman Doğuyor” ünitesinde “Osmanlı Devleti 1699-1913 Arası Siyasi Haritası” Atatürk'ün savaştığı cepheler ve Çanakkale Savaşı haritalarla gösterilmiştir. 2. Ünite olan “Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler” ünitesinde “1900'lü Yıllar Dünya Siyasi Haritası”, “1. Dünya Savaşında Osmanlı Devletinin Savaştığı Cepheler”, “Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan Sonra İşgal Edilen Yerler” “1914'te Osmanlı Demir Yolları”, “Sevr Anlaşması'na Göre Osmanlı Devleti” haritaları kullanılmıştır. 3. Ünite olan “Ya İstiklal Ya Ölüm!” ünitesinde “Milli Mücadele'de Cepheler”, “Güney Cephesi Savaşları”, “Batı Cephesi Savaşları”, “1. İnönü Savaşı”, “2. İnönü Savaşı”, “Eskişehir-Kütahya Savaşı”, “Sakarya Savaşı”, “Büyük Taarruz” haritalar üzerinde gösterilmiştir.

6. Ünite olan “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk'ün Ölümü” ünitesinde “Lozan Sonrası Türkiye ve Komşuları Siyasi Haritası” kullanılmıştır. 7. Ünite olan “Atatürk'ten Sonra Türkiye: 2.Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde Türk Cumhuriyetleri Siyasi Haritası Kullanılmıştır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Dünya Dilsiz Siyasi Haritası üzerinde gösterilmiştir. Ortadoğu petrol yatakları ve boru hatları, Bakü- Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı, Avrupa Birliği ülkeleri haritaları kullanılmıştır (Tablo 8). Öğrenci Çalışma Kitabında “Osmanlı İmparatorluğu Dilsiz Haritası (MEB, 2012i, s.17)” “Türkiye Siyasi Dilsiz Haritası (MEB, 2012i, s.34)” iki adet “Türkiye Siyasi Haritası (MEB, 2012i, s.62)” “Türkiye Dilsiz Siyasi Haritası (MEB, 2012i, s.65)”, “SSCB'den Sonra Asya ve Çevresi Haritası (MEB, 2012i, s.141)” ve “Türkiye ve Yakın Çevresi Dilsiz Siyasi Haritası” kullanılmıştır (MEB, 2012i, s.143).

Sonuç ve Tartışma

Öğrencilere harita ve küre kullanım becerilerinin kazandırılması sosyal bilgiler programının amacına ulaşması bakımından son derece önemlidir. Sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya ve tarih konularının bir mekâna oturtulması büyük ölçüde harita ve kürelerin kullanımı ile mümkündür (Demircioğlu, Akengin,2012,s.206). Harita okuma becerisi kuvvetli olan bireyler, kendileri ve toplumları için önemli roller üstlenebilirler. Çünkü tüm olaylar bir mekânda gerçekleşmektedir. Mekân hakkında bilgi edinmede, iyi düzeyde harita becerisine sahip olan bireyler daha başarılı olurlar (Bahar ve diğ., 2010, s.231-232). Taşlı ve diğerleri (2007, s.57-68) “Yapılandırmacı Öğretim Ve Sosyal Bilgilerde Harita Kullanım Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Demirci-Gördes Örneği)” isimli makalelerinde Sosyal Bilgilerde harita okuma ve kullanma etkinlikleri ve harita yapma etkinliklerinin bulunması gerektiğini belirtmektedirler. Öğrencilere harita kullanmanın ve okumanın yanında harita yapmanın da öğretilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Ünite sonlarında harita yapma etkinliklerinin de olması gerektiğini belirtmektedirler.

Sosyal Bilgiler Öğretim programları ve ders kitaplarında harita kullanım durumunu tespit etmek amacıyla yaptığımız bu sınırlı çalışmada 4.-8. Sınıflar Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Ders Kitapları ile öğrenci çalışma kitapları incelenmeye çalışılmış elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır;

2012-2013 Öğretim yılında uygulanan Sosyal Bilgiler öğretim programında harita kullanımı ile ilgili coğrafi beceriler “Mekânı Algılama Becerisi” şeklinde, Sosyal Bilgiler dersine özgü bir beceri olarak ele alınmıştır. 4-5. Sınıflarda “Mekânı Algılama Becerisi” doğrudan verilecek bir beceri olarak 4. Sınıf “Yaşadığımız Yer” ünitesinde 5. Sınıf “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde verilmiştir (MEB, 2004). 6. Sınıflarda ise “Harita Okuma ve Atlas Kullanma” becerisi doğrudan verilecek bir beceri olarak “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde ele alınmıştır. Toplam 3 üniteye 7 kazanım oluşturularak harita kullanımı ile ilgili beceriler verilmiştir. Harita kullanım becerileri ise kroki ve taslak çizimler oluşturma, nesne veya olguları sembollerle ifade etme, hazırlanmış krokilerden faydalanabilme, küre kullanma, ölçek ve değişen ayrıntılar, harita çeşitlerini tanıma, harita üzerinde verilen bilgiyi okuma-anlama ve yeni bilgiler aktarma şeklinde belirtilmektedir (MEB, 2005). Koç ve Aksoy’un (2009,s.380) “Harita Becerileri ve 11-14 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Yapabilecekleri Harita Becerileri” isimli çalışmaları ile Sönmez ve Aksoy’un (2012, s.1095-1924) “İlköğretim İkinci kademe Öğrencilerinin Harita Kullanım Düzeylerinin Belirlenmesi” isimli çalışmalarında programdaki harita becerilerinin yetersiz kaldığını belirttikler, Sönmez ve Aksoy (2013, s.269-288) “Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Programlarında Harita Becerileri” isimli çalışmalarında haritalarla ilgili içeriğin zenginleştirilmesi gerektiğini belirttiklerdir.

4. ve 8.sınıflar arası 5 ders kitabında toplam 37 ünite içinde 23 üniteye haritalar kullanılmıştır. İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 4, 1.kitapta “Yaşadığımız Yer” ünitesinde, İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 5, 1.kitapta “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde ve İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6’da “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde olmak üzere toplam 3 üniteye harita kullanım becerilerini geliştirmek amacıyla değişik haritalar kullanılmıştır. Özellikle Sosyal

Bilgiler programında yer alan coğrafya ve tarih konuları işlenirken sıklıkla harita kullanılmış ve konular mekâna oturtularak görselleştirilmeye çalışılmıştır. Öğrenci çalışma kitaplarında ise aynı yoğunlukta harita kullanımı görülmemektedir. En fazla harita, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 6' da kullanılmıştır ve 4 ünite de çeşitli haritalar yer almıştır. Ders kitaplarında kullanılan dağılım haritalarına öğrenci çalışma kitaplarında fazla yer verilmemiştir. Öğrencilerin günlük hayatta harita kullanımına yönelik birkaç kroki örneğinin dışında etkinliklere yer verilmemiştir. Koç ve Aksoy (2009,s.380) yine "Harita Becerileri ve 11-14 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Yapabilecekleri Harita Becerileri" isimli çalışmalarında Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, kazanımların öğrencilere kazandırılmasına yönelik işlenişin tam anlamı ile verilmediğini belirtmektedirler. Sönmez ve Aksoy (2013, s.269-288) "Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Programlarında Harita Becerileri" isimli makalelerinde ders kitaplarında harita görsellerine daha çok yer verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Harita kullanımı ile ilgili becerileri kazandırmak için ders kitaplarında çeşitli haritalar kullanılmış ancak özellikle yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak öğrencilerin konuyu yapılandırmasına yönelik etkinliklere yer verilmemiştir. Öğrenci çalışma kitaplarında da konular ile ilgili olarak bazı haritalar kullanılmış ancak soru cevap şeklinde etkinlikler hazırlanmıştır. Öğrencilerin harita kullanımı ile ilgili bilgilerini yapılandırmasına yönelik harita oluşturma, semboller oluşturma, harita üzerinde bunları gösterme, haritaları yorumlama, harita çeşitlerini tanıma etkinliklerine fazla yer verilmemiştir.

Araştırma sonuçları ışığında aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Harita kullanımının öğretimi, daha çok ilgi çekeceği düşünüldüğü için öğrencilerin yakın çevrelerini esas alacak şekilde yapılmalı, yapılmaya devam edilmelidir.
- Bireylerin günlük hayatta yapacakları seyahatlerde yol haritalarını ve karşılaştıkları haritaları okumalarını, gezip gördükleri mekânları daha iyi anlamalarını sağlayacağı için ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında öğrencilerin günlük hayatta kullanımına yönelik, harita üzerinden yer yön bulma etkinlikleri, yol haritası etkinlikleri sıklıkla kullanılmalıdır.
- Ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ile hazırlanmış haritalara ve hava fotoğraflarına daha çok yer verilmeli öğrencilerin haritalarda mesafe, yer yön, konum belirleme etkinlikleri bunlar üzerinde yapılmalıdır.
- Öğrencilerin ders kitaplarındaki kazanımlarını yapılandırarak daha kalıcı bir hale getirmelerini sağlayacağı için öğrenci çalışma kitaplarında dağılım haritaları yaygın bir şekilde kullanılmalıdır.
- Sosyal Bilgiler dersinde ve harita kullanımı ile ilgili konularda bilgisayar ve internet desteğinden faydalanılmalı, konuların işleniş ve etkinliklerde internet teknolojisi kullanılmalıdır.
- Öğrencilerin yaşadıkları mekânı daha iyi tanımalarına yardımcı olacağı için hem de bu konuların öğrenciler tarafından daha iyi yapılandırmasını sağlayacağı için imkanlar ölçüsünde, öğrencilerin il ve ilçelerini gösteren haritalar kullanılmalı özellikle ölçek ve harita anahtarlarının bu haritaların üzerinde değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Aksoy, H. ve Ünlü, M. (2012). Coğrafya Derslerinde Harita Becerisine Yönelik Uygulamalarının Öğrenci Tutumlarına Etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, s.16-41, İstanbul.
- Bahar, H. H., Sayar, K. ve Başibüyük, A. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Kroki Okuma Becerilerinin İncelenmesi(Erzincan Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), s. 229-246, Elazığ.
- Demircioğlu, İ. H. ve Akengin, H. (2012). Zaman ve Mekâna İlişkin Becerilerin Öğretimi. Öztürk, C. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, H. (1997). *Coğrafya'ya Giriş "Genel Yöntemler İlkeler ve Fiziki Coğrafya'ya Giriş"*. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Gümüştü, O. (2010). *Tarihi Coğrafya*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Kaymakçı, S. ve Er, H. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Biyografinin Kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, s.198 – 224, Burdur.
- Kızılcıaoğlu, A. (2007). Harita becerilerine Pedagojik Bir Bakış. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18, s. 341-358, Konya
- Koç, H. ve Aksoy, B. (2009). Harita Becerileri ve 11-14 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Yapabilecekleri Harita Becerileri. Safran, M. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Lacoste, Y. (2004). *Coğrafya Savaşmak İçindir*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı), (2005). Sosyal Bilgiler Dersi(4-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=38>, Erişim:7 Mart 2013
- MEB., (2005). *Sosyal Bilgiler Dersi(6-7. Sınıflar) Öğretim Programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=39>, Erişim:7 Mart 2013
- MEB., (2006). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi 8. Sınıf Programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=41>, Erişim:7 Mart 2013
- MEB., (Milli Eğitim Bakanlığı), (2012a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 4, 1.kitap*, Kaya, M. K., Dağ, Ö., Koçak, E., Yıldırım, T., Ünal, M., Devlet Kitapları.
- MEB., (2012b), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 4, 2.kitap Kaya, M. K., Dağ, Ö., Koçak, E., Yıldırım, T., Ünal, M., Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB., (2012c). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 5, 1.kitap*, Başol, S., Ünal, F., Azer, H., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Ankara: Devlet Kitapları.

- MEB., (2012d). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 5, 2.kitap*, Başol, S., Ünal, F., Azer, H., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB., (2012e). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6*. Komisyon, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB., (2012f). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 6*, Komisyon, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB., (2012g). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7*, Komisyon, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB., (2012h). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı 7*, Komisyon, Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB., (2013ı). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Ders Kitabı 8*, Başol, S., Yıldırım, T., Koyuncu, M., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Ankara: Devlet Kitapları.
- MEB., (2013i). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Çalışma Kitabı 8*, Başol, S., Yıldırım, T., Koyuncu, M., Yıldız, A., Evirgen, Ö. F., Ankara: Devlet Kitapları.
- Sönmez, Ö.F. ve Aksoy, B. (2012). İlköğretim İkinci kademe Öğrencilerinin Harita Kullanım Düzeylerinin Belirlenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1*, p.1905-1924, TURKEY.
- Sönmez, Ö.F. ve Aksoy, B. (2013). Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Programlarında Harita Becerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171, s.269-288, Ankara
- Şimşek, H., (2009). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), s. 33-51, Ankara.
- Taşlı, İ., Çelik, H., ve Taşlı, M., (2007), Yapılandırmacı Öğretim Ve Sosyal Bilgilerde Harita Kullanım Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Demirci-Gördes Örneği), *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5(2), s.57-68, Manisa.
- Yaşar, Ş. ve Gültekin, M., (2012). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç- Gereç Kullanımı. Öztürk, C. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.